

Editorial

În luna februarie 2013, Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) anunțase că lucrează la un proiect de lege privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor comuniste și a promovării cultului persoanelor vinovate de acte de represiune. Institutul urma linia unor acte normative similare din țări precum Ungaria, Polonia și Țările Baltice, în vigoare de un număr bun de ani, inclusiv legea de interzicere a simbolurilor regimului totalitar comunist și a ideologiilor totalitare adoptate la mijlocul anului 2012 de Parlamentul Republicii Moldova. Între timp lucrurile au evoluat. Pe 4 iunie 2013, Curtea Constituțională de la Chișinău a declarat neconstituțională legea moldovenească, un argument al Curții a fost poziția Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), care considerase actul normativ în contradicție cu garanțiile Convenției europene a drepturilor omului. După asemenea semnale, IICCMER nu a mai vorbit despre inițiativa sa.

În toamna anului 2013, IICCMER a reluat proiectul de lege privind pensiile unor responsabili ai regimului comunist implicați în acte de represiune pe motive politice. Actuala variantă a schimbat substanțial abordarea regimului pensiei. Proiectul propune reținerea unui procent de 15% din cuantumul pensiei ofițerilor, subofițerilor și angajaților civili ai Securității, Ministerului de Interne și Direcției Generale a Penitenciarelor condamnați irevocabil pentru acte de represiune pe motive politice. Magistratilor care au instrumentat procesele politice li se scade pensia cu același cuantum. Ar urma ca angajații instituțiilor implicate în acte de represiune pe motive politice care au fost declarați lucrători ai Securității să-și vadă pensia diminuată cu 10%.

Tot în anul 2013 au fost înregistrate plângerile penale împotriva lui Alexandru Vișinescu, comandant al Penitenciarului Râmnicu Sărat în perioada 1956-1963, și împotriva lui Ioan Ficior, fost comandant al coloniei de muncă de la Periprava. IICCMER i-a acuzat pe cei doi de săvârșirea infracțiunii de genocid. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a inițiat urmărirea penală sub această acuzație, ceea ce ar confirma, conform unui comunicat al IICCMER, profesionalismul cu care Institutul a instrumentat cazurile.

Am enumerat trei evenimente de natura justiției de tranziție. Fiecare motivează mai multe observații critice. Le comentăm în ordine inversă, începând cu trimiterea în judecată a foștilor comandanți de penitenciare sub acuzația de genocid. Asupra acestei acuze s-a scris încă din 2006, în urma publicării Raportului final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste în România și este puțin probabil ca specialiștii IICCMER să nu fie la curent cu dezbaterile. Convenția internațională privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid, ca și prevederea din Codul penal românesc privind genocidul (art. 357) identifică această crimă internațională cu actele intenționând anihilarea unui grup național, etnic, rasial sau religios. Definiția genocidului este strictă: sensul nu poate fi lărgit la acțiunile menite să distrugă comunitățile politice, tipice comunismului. Încadrarea cazurilor Alexandru Vișinescu – Ion Ficior la genocid susținută de IICCMER și însușită de Parchetul general nu poate să ducă decât la eșec. Dacă se dorea scăparea vinovaților, o idee mai bună nici că se putea.

Proiectul de lege din anul 2010 privitor la pensia cadrelor implicate în acte de represiune pe motive politice stabilise pensia angajaților din prima categorie la nivelul salariului de bază

minim brut și respectiv, pentru a doua categorie, la 1,5 din salariul de bază minim brut pe țară. Astfel de prevederi aveau un sens. Pe de o parte, ele se raportau la un reper obiectiv, în logică: activitatea acestor oameni a fost contrară intereselor societății, ea nu trebuie echivalată cu o „muncă”. Pe de altă parte, ele făceau dreptate.

Or, scăderea pensiilor cu 15%, respectiv 10% arată pur și simplu meschin. Ea este arbitrară (de ce 15%?; de ce nu 5% sau 25%?) și în aceeași măsură nedreaptă. Aplicând 10% la pensia unui ofițer de securitate de circa 3000 de lei (o cifră curentă) înseamnă să o reduci la 2700 de lei, de câteva ori peste quantumul mediu (până în 800 de lei, în 2012-2013). O propunere conform căreia pensia medie a tortionarilor rămâne de câteva ori mai mare decât cea a victimelor perpetuează o situație scandalosă. O lege a reducerii pensiei nomenclaturii comuniste și ofițerilor de securitate cu un astfel de rezultat discreditează însăși ideea.

Atâta timp cât există o lege privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist și a promovării cultului persoanelor extremismului de dreapta, este logică o alta privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor comuniste și a promovării cultului extremiștilor de stânga. În ciuda a ceea ce s-a întâmplat în Republica Moldova și a condamnării Ungariei de către Curtea de la Strasbourg pentru sancționarea unor demonstrații care purtau steaua și steagul roșii (cauzele Vajda și Faber), o astfel de lege poate fi constituțională și realistă, cu obligația ca prevederile ei să țină seama de argumentația judecătorilor europeni. Aceștia au găsit ca nefiresc să se interzică purtarea unor însemne care reprezintă mișcările socialiste (nu doar comuniste) din întreaga lume. Raționamentul lor nu are însă relevanță când se flutură, propagandistic, portretele marilor criminali Stalin, Mao, Gheorghe-Gheorghiu Dej ori Ceaușescu. Iată de ce, o lege precum cea inițiată de IICCMER poate fi făcută compatibilă cu exigențele Convenției europene a drepturilor omului, cu condiția să se bucure de o abordare profesionalistă, ceea ce a lipsit inițiativelor IICCMER din acest an care vizau realizarea „justiției de tranziție”.

NRDO